

Магістр 2 року навчання
факультету менеджменту та маркетингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Узагальнено різноманітні підходи до визначення ключових факторів забезпечення інвестиційної привабливості підприємств України. Запропоновано авторське трактування таких понять, як інвестиційна привабливість та інвестиційна діяльність. Проаналізовано інвестиційну динаміку в основний капітал, темпи зростання інвестицій відповідно до попередніх років. Обґрунтовано особливості інвестиційної привабливості.

Аннотация. Обобщены различные подходы к определению ключевых факторов обеспечения инвестиционной привлекательности предприятий Украины. Предложена авторская трактовка таких понятий, как инвестиционная привлекательность и инвестиционная деятельность. Проанализирована инвестиционная динамика в основной капитал, темпы роста инвестиций согласно с предыдущими годами. Обоснованы особенности инвестиционной привлекательности.

Annotation. Different approaches to the identification of key factors of investment attractiveness of Ukraine's enterprises have been generalised. The author's interpretation of such concepts as investment attractiveness and investment activities has been proposed. The dynamics of investment in fixed capital, investment growth rate according to previous years has been analyzed. The characteristics of investment attractiveness have been substantiated.

Ключові слова: інвестиція, інвестиційна привабливість, оцінювання інвестиційної привабливості, інвестиційна діяльність, ефективність капіталовкладень.

У процесі розвитку товарно-грошових відносин в Україні підприємства отримують потенційні можливості залучення капіталу із різноманітних джерел. У свою чергу, власники капіталу здобувають багатоваріантні перспективи вкладання вільних коштів, виходячи зі своїх інтересів. Взаємне узгодження інтересів власника капіталу і його споживача на першому етапі здійснення інвестиційних процесів потребує використання спеціальних характеристик, які дозволяють сформувати уявлення про стан об'єкта вкладання коштів, надійність майбутніх інвестицій, очікувані результати від їх використання.

Така характеристика була створена у країнах із розвинутою ринковою економікою у вигляді показників інвестиційної привабливості об'єктів інвестування. У взаємовідносинах суб'єктів господарювання України ця характеристика є порівняно новою. Тому для її формування використовуються методичні підходи, що були напрацьовані за кордоном. Ураховуючи економіко-правові та соціальні відмінності країн, прямий перенос західних підходів не дозволяє зробити адекватне оцінювання і прийняти ефективне рішення стосовно капіталовкладень. Це потребує поглибленої методичної розробки процедури визначення привабливості інвестиційних об'єктів.

Дослідженню питання управління інвестиційною привабливістю підприємства присвячено багато ряд робіт вітчизняних і закордонних вчених, а саме: Бланка І. А., Вакаріна С. І., Гриньової В. М., Гуляєвої Н. Н., Желніна О. В., Ідрісова О. Б., Картишева С. В., Коссова В. В., Книша М. І., Перерви П. Г., Пересади О. О., Пономаренка В. С., Рогожина П. С., Української Л. О., Шапіро В. Д., Шевчука В. Я., Шинкаренка В. Г., Яковлева О. І., І. Ансоффа, Брегема Е. Дж., Гітмана Л. Дж., Джонка М. Д., Б. Карлофа, У. Кінга, Д. Кліланда, Б. Койла, П. Масі, Т. Райса та У. Шарпа.

Слід зазначити, що дослідження, здійснені за даною проблемою, обмежені переважно оцінюванням привабливості. Питання підвищення рівня цієї характеристики майже не розглядались. Частіше за все вони досліджувались як фактори і резерви підвищення ефективності підприємств, але без ув'язування з оцінюванням їх привабливості.

Метою дослідження є подальший розвиток теоретичних положень та створення методичних рекомендацій щодо оцінки та підвищення інвестиційної привабливості підприємств.

Проблема економічного зростання тісно пов'язана з наявністю ресурсів для розвитку економіки, вдосконалення її структури. Найважливішим джерелом економічного зростання є інвестиції.

Економічна природа інвестицій обумовлена закономірностями процесу розширеного відтворення. Вона полягає у використанні додаткової частини суспільного продукту, національного доходу для збільшення кількості і якості елементів, продуктивних сил суспільства.

Інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницького й іншого видів діяльності для одержання прибутку чи досягнення визначених соціальних ефектів.

У першому випадку інвестиції розглядаються як засіб збільшення капіталу, у другому – як засіб надання соціальних послуг, що у кінцевому рахунку будуть сприяти соціально-економічному розвитку суспільства.

Інвестиційна діяльність – це послідовна, цілеспрямована діяльність, що складається в капіталізації об'єктів власності, у формуванні і використанні інвестиційних ресурсів, регулюванні процесів інвестування і міжнародного руху інвестицій та інвестиційних товарів, створенні відповідного інвестиційного клімату і має на меті одержання

В економічній літературі приділялась певна увага питанню визначення інвестиційної привабливості. На думку Бланка І. А., інвестиційна привабливість – це інтегральна характеристика, до якої входить інвестиційний клімат, рівень розвитку інвестиційної інфраструктури і можливості залучення інвестиційних ресурсів, які у сукупності суттєво впливають на формування прибутковості інвестицій і рівень інвестиційних ризиків [2, с. 98].

Ткаченко Е. Л. визначає інвестиційну привабливість як сполучення ефективності інвестицій, їх безпечності і наявності довгострокових економічних перспектив, таких, як зростання споживчого ринку, стає економічне зростання [3, с. 258].

Під інвестиційною привабливістю підприємства такі автори, як Савчук В. П., Прилипко С. І., Величко Є. Г. розуміють його інтегральну характеристику як об'єкта майбутнього інвестування з точки зору перспективності розвитку, обсягів і перспектив збуту продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, стану платоспроможності, фінансової стійкості.

На базі аналізу існуючих формулювань і, безпосередньо, сутності інвестиційної привабливості пропонується таке визначення: інвестиційна привабливість підприємства – це його інтегральна характеристика як об'єкта потенційного інвестування з точки зору його наявного стану, можливостей розвитку, обсягів і перспектив отримання і розподілу прибутку, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства, його ділової активності та рентабельності. Вона поєднує у собі дані про ступінь очікуваної доходності, ризикованості та ліквідності потенційного капіталовкладення.

Сьогодні фінансово-економічна криза призвела до обвального згортання інвестиційної діяльності в Україні. Зокрема, у 2009 р. обсяги інвестування в основний капітал скоротились на 41,5 % порівняно з попереднім роком. Процес відновлення інвестиційної активності в післякризовий період розпочався із суттєвим відставанням від динаміки економічного зростання. Відтак виявлення ключових тенденцій в розвитку інвестиційних процесів і чинників, що їх обумовлюють, важливе для формування державної політики щодо подальшого впливу на інвестиційні процеси [4].

Низькі темпи інвестиційної активності не дозволяють стверджувати про наявність достатнього інвестиційного потенціалу для модернізації економіки. Інвестиційна динаміка в 2010 р. характеризувалась суттєвим відставанням від динаміки економічного зростання. При річному прирості ВВП 4,2 %, промислового виробництва – 11,2 % триває стагнація інвестиційних процесів. За підсумками 2011 р. не вдалося забезпечити інвестування економіки навіть на рівні кризового 2009 р. – обсяг інвестицій в основний капітал зменшився на 0,6 % (рис. 1).

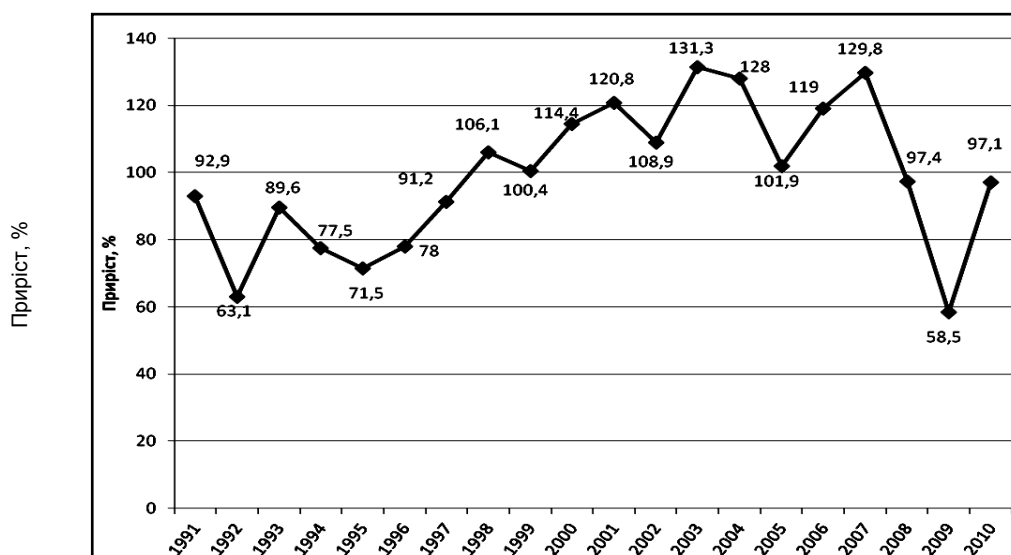

Рис. 1. Темп зростання інвестицій в основний капітал (у відсотках до відповідного періоду попереднього року)

Стагнаційні тенденції інвестиційної діяльності були обумовлені її спадом у переробній промисловості (на 13,4 %), торгівлі (25,2 %), будівництві (17,8 %), фінансовій діяльності (21,3 %).

У 2011 р. інвестиційні процеси активізувались і випереджають загальноекономічну динаміку. Якщо приріст обсягу ВВП становив 5,3 % у першому та 3,8 % у другому кварталах, приріст промислової продукції у січні – червні становив 8,7 %, то зростання інвестицій в основний капітал досягло 12 % у першому та 15,9 % у другому кварталах щодо відповідних періодів попереднього року. Проте такі темпи зростання значною мірою обумовлені низькою базою порівняння [4].

Зазначені особливості інвестиційних процесів у післякризовий період формувалися під впливом сукупної дії низки чинників як тривалої, так і короткострокової дії, які, до того ж, у 2010 р. більше виконували функцію стримування від подальшого падіння. Зокрема, на активізацію інвестиційних процесів впливали:

1. Відновлення позитивної динаміки промислового зростання. Рушіями посткризового розвитку промисловості виступили підприємства машинобудівної галузі (приріст обсягів виробництва становив 36,1 % у 2010 р. та 21,2 % у I півріччі 2011 р.), хімічної та нафтохімічної промисловості (відповідно 22,5 та 18,3 %) та металургії (12,2 та 10,2 %). Саме ці галузі промисловості у 2010 р. виступили головними каналами надходжень інвестицій у реальний сектор економіки.

2. Відновлення сприятливої зовнішньоекономічної кон'юнктури на світових ринках на основні експортні товари вітчизняних виробників, що позитивно вплинуло на зростання виробництва у добувній та металургійній сферах, стимулювало відновлення інвестиційної діяльності підприємств за рахунок власних коштів і прямих іноземних інвестування в підприємства зазначених галузей.

Спостерігається збільшення обсягів інвестування підприємствами з власних джерел внаслідок покращення їхнього фінансового стану. На фоні кризових тенденцій, коли фінансовий результат підприємств від звичайної діяльності до оподаткування досяг найбільшого негативного рівня (у 2009 р. фінансові збитки сягнули 42,4 млрд грн), у 2010, 2011 рр. відбувається поступове покращення фінансового стану підприємств. Зокрема, у 2010 р. позитивний фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування становив 63,3 млрд грн, а кількість підприємств, які одержали прибуток, досягла 63,2 % від їхньої загальної кількості. Вже за вісім місяців 2011 р. позитивний фінансовий результат становив 64,8 млрд грн (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка інвестування в основний капітал (у фактичних цінах) та фінансового результату підприємств до оподаткування

Також слід зазначити, що підвищується привабливість вітчизняного акціонерного капіталу внаслідок зниження вартості українських активів (інвестиції в акціонерний капітал у 2010 р. становили 54,3 % від загального обсягу залучених інвестицій за цей період). Відбувається поступове поживлення активності на фондовому ринку України: протягом січня – серпня 2011 р. Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку зареєстровано майже у 2 рази більше випусків акцій порівняно з відповідним періодом минулого року (на суму 45,54 млрд грн), обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств збільшився на 18,77 млрд грн, що позитивно позначилось на обсягах торгівлі на фондовому ринку.

Обсяги та темпи інвестиційної діяльності свідчать про недосконалість механізму управління інвестиціями загалом та необхідність покращення рівня і якості використання заходів з оцінювання і підвищення інвестиційної привабливості підприємства зокрема.

Інвестиційна привабливість визначається комплексом різноманітних факторів, перелік і важливість яких може змінюватись залежно від:

- цілей інвесторів;
- виробничо-технічних особливостей підприємства, у яке інвестуються кошти;
- економічного розвитку підприємства у теперішньому часі, у минулому, а також очікуваного економічного розвитку.

Слід зазначити, що оцінювання інвестиційної привабливості підприємств є характеристикою, отриманою під час підбивання підсумків економічного аналізу господарчої діяльності і такою, що вміщує узагальнюючі висновки про результати діяльності підприємства. Вона відображає якісні та кількісні відмінності даного виробничого об'єкта від інших компаній за певний період. З цього формулювання випливає, що оцінювання інвестиційної привабливості можна охарактеризувати: по-перше, як аналітичну процедуру розрахунку ступеня потенційної ефективності капіталовкладення, і, по-друге, як висновок, відображений кількісно щодо рівня та динаміки показників, що відображає ступінь привабливості підприємства з вкладання коштів.

Наук. керієн. Бутенко Д. С.

Література: 1. Гитман Л. Основы инвестирования / Л. Гитман, М. Джонк ; [пер. с англ.]. – М. : Дело, 1997. – 108 с. 2. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К. : МП "ИТЕМ" ЛТД ; "Юнайтед Лондон Трейд Лимитед", 1995. – 448 с. 3. Ткаченко Е. Л. Определение привлекательности территорий как исходный этап регулирования инвестиционных процессов / Е. Л. Ткаченко // Регион, город, предприятие в условиях переходной экономики. – Донецк : ИЭПИ НАН Украины. – 2000. – С. 258–262. 4. Офіційний сайт Національного інституту при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/639/>. – Назва з екрану.